

Teorie a didaktika výchovy ke zdraví 2

PhDr. Leona Mužíková, Ph.D.

Podzim 2014

- Předmět navazuje na *Teorie a didaktika výchovy ke zdraví 1* a formou seminářů přispívá k didaktické přípravě učitelů 1. stupně na témata člověk a zdraví. Cílem předmětu je aplikovat teoretické vědomosti o problematice ochrany a podpory zdraví do didaktické a praktické roviny. Důraz je kladen na konkrétní využití praktických dovedností ve školním i mimoškolním prostředí.

Osnova předmětu

- Člověk a zdraví – vymezení tématu v aktuálních školských dokumentech, praktická aplikace v ŠVP.
- Metody a možnosti výchovy ke zdraví. Výchova ke zdraví v každodenní praxi učitele. (Školská legislativa týkající se ochrany a podpory zdraví)
- Didaktická transformace následujících témat (plně koresponduje s RVP ZV - vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, tematický celek – Člověk a jeho zdraví)
 - **Lidské tělo**
 - **První pomoc**
 - **Péče o zdraví**
 - **Výživa a zdraví (vč.přípravy pokrmů dle v.o. Člověk a svět práce)**
 - **Základy rodinné a sexuální výchovy**
 - **Návykové látky a zdraví**
 - **Osobní bezpečí**
 - **Situace hromadného ohrožení**
- Programy podpory zdraví ve školním prostředí – ŠPZ, Pyramidáček, Zdravé zuby, Ovoce a zelenina do škol další. Příprava školních a třídních projektů.
- Minimální preventivní program prevence sociálně patologických jevů pro školy, úloha školních metodiků prevence na 1. stupni.
- Poradenská činnost mimoškolních organizací, poradenská a vzdělávací centra

Výukové metody a metody hodnocení

- **Výukové metody:**

Výuka probíhá formou seminářů, vyžaduje aktivní zapojení studentů. Studenti na mimo jiné prezentují projektový úkol a podílejí se na hodnocení projektů ostatních studentů.

- **Metody hodnocení:**

Prezentace a obhajoba projektového úkolu.

- **Zakončení předmětu: kolokvium**

Doporučená literatura

- MACHOVÁ, J., KUBÁTOVÁ, D. a kol. Výchova ke zdraví. Praha : Grada, 2009. 291s. ISBN 978-80-247-2715-8.
- MUŽÍKOVÁ, L. Podněty pro implementaci výchovy ke zdraví do školních vzdělávacích programů. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita ve spolupráci s MSD, 2010. ISBN 978-80-210-5328-1.
- Manuál prevence v lékařské praxi :souborné vydání. Edited by Kamil Provazník. 1. vyd. Praha : Státní zdravotní ústav, 1998. 622 s. ISBN 80-7071-080-2.
- HAVLÍNOVÁ, M. Program podpory zdraví ve škole: rukověť projektu Zdravá škola. 2., rozš. vyd. Praha : Portál, 2006. 311 s. ISBN 80-7367-059-3.
- MACHOVÁ, J.;KUBÁTOVÁ, D. Výchova ke zdraví pro učitele. Vyd. 1. V Ústí nad Labem : Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006. 250 s. ISBN 80-7044-768-0.
- RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ. Praha : Výzkumný ústav pedagogický, 2013. www.rvp.cz
- Učebnice pro výuku vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět
- <http://pav.rvp.cz/edukacni-program-zakladni-materialy-2>
- Další doporučená literatura a odkazy na www (uvedené ve výuce)

1. – 3. seminář

- **Evaluační sdělení** o pedagogické praxi z pohledu podpory zdraví
- Zpracování návrhů (inspirace) na „**zdravou školu**“ – škola, třída, ŠVP (učivo), projekty
- Rozpracování učiva tématického celku – **Člověk a jeho zdraví** (VO Člověk a jeho svět) – vymezení v RVP ZV, časová dotace, uspořádání učiva (cyklické osnování učiva, vymezení učiva a pojmů, očekávané výstupy), průřezová témata, mezipředmětové vztahy, práce s učebnicemi atd.

Podpora zdraví ve škole

(poznámky z praxe)

- Škola
 - režim školy – pohybový (např. organizace přestávek na školním hřišti), stravovací a pitný (svačinka ze školní kuchyně, pijeme vodu z vodovodu)
 - vybavení školy pro pohybové aktivity a relaxaci
 - celoškolní projekty (ovoce a zelenina do škol, školní mléko, zdravé automaty)
 - projektové dny a týdny zaměřené na zdraví
 - vzájemná spolupráce dětí (např. peer výchova – děti 2. stupně připravují pohybové chvílky pro děti 1. stupně)
 - atd.
- Třída
 - vhodný školní nábytek, místo a pomůcky pro pohyb a relaxaci (koberec, podložky)
 - motivace ke zdravým svačinkám a pravidla v pitném režimu
 - odměny jiné než sladkosti
 - vytvoření podmínek pro dodržování hygienických návyků (funkce „čuryplyšáka“)
 - relaxační přestávky, TV chvílky, učení spojené s pohybem (děti nesedí 45 min. v lavici)
 - třídní pravidla (prevence šikany)
 - atd.
- ŠVP (výchova ke zdraví součást výuky, ale i skrytého kurikula)

TC Člověk a jeho zdraví

- 1/5 učiva vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět
 - vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět je realizován ve všech ročnících 1. stupně základního vzdělávání, minimální časová dotace je 12 hodin (2+2+2+3+3)
- minimální hodinová dotace - TC 80 výukových hodin (tj. minimálně cca 16 hodin v každém ročníku)
- vzdělávací obsah tématického celku by měl být realizován ve všech ročnících prvního stupně (tzv. cyklickým osnováním učiva) se zřetelem na mezipředmětové vztahy a průřezová témata
 - Pozn. dle RVP ZV – nemusí být TC realizován ve všech ročnících, pouze v obou vzdělávacích obdobích

TC Příprava pokrmů

- 1/4 učiva vzdělávací oblasti Člověk a svět práce
 - vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Člověk a svět práce je realizován ve všech ročnících 1. stupně základního vzdělávání, minimální časová dotace je 5 hodin
- hodinová dotace - TC 40 výukových hodin (tj. cca 8 hodin v každém ročníku)
- vzdělávací obsah tématického celku by měl být realizován ve všech ročnících prvního stupně (tzv. cyklickým osnováním učiva) se zřetelem na mezipředmětové vztahy a průřezová témata
 - Pozn. dle RVP ZV – nemusí být TC realizován ve všech ročnících, pouze v obou vzdělávacích obdobích

Úkoly ke studiu

- Vyhláška o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých - Sb.410/2005 a novelizace Sb.343/2009 (www.epravo.cz)
- RVP ZV – Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání (www.rvp.cz, www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani)
 - 10 kap. Materiální, personální, hygienické, organizační a jiné podmínky pro uskutečňování RVP ZV
 - TC Člověk a jeho zdraví (VO Člověk a jeho svět)
 - TC Příprava pokrmů (VO Člověk a svět práce)
 - Průřezová témata
- Metodický portál RVP ZV (vyhledat články související se TC Člověk a jeho zdraví)
- ŠVP- Školní vzdělávací program (pokusit se o analýzu ŠVP 1. stupně libovolné školy z hlediska „zdraví“ a učiva TC Člověk a zdraví a TC Příprava pokrmů)
- Učebnice (dle možností studovny a knihovny na Pdf, cvičné ZŠ, se seznámit s učebnicemi schválenými pro VO Člověk a jeho svět)

Projektový úkol

- **LIDSKÉ TĚLO** – stavba těla, základní funkce a projevy, životní potřeby
- **ZDRAVÍ A NEMOC** – nemoci přenosné a nepřenosné, ochrana před infekcemi přenosnými krví (hepatitida, HIV/AIDS), drobné úrazy a poranění, první pomoc při drobných poraněních, přivolání pomoci
- **PÉČE O ZDRAVÍ** – zdravý životní styl, denní režim, osobní, intimní a duševní hygiena, prevence nemocí a úrazů
- **VÝŽIVA** – správná výživa, výběr a způsob uchování potravin, vhodná skladba stravy, pitný režim, reklamní vlivy
- **PŘÍPRAVA POKRMŮ** – základní vybavení kuchyně, výběr, nákup a skladování potravin, jednoduchá úprava stolu, pravidla správného stolování, technika v kuchyni
- **RODINA** – partnerství, manželství, rodičovství, rodina, vztahy v rodině, partnerské vztahy, osobní vztahy, etická stránka vztahů, vývoj jedince
- **ZÁKLADY SEXUÁLNÍ VÝCHOVY** – pohlavní rozdíly mezi mužem a ženou, základy lidské reprodukce, vývoj jedince, etické stránka sexuality, sexuální zneužívání,
- **NÁVYKOVÉ LÁTKY (CHOVÁNÍ)** – návykové látky, hrací automaty a počítače, závislost, odmítání návykových látek, nebezpečí komunikace prostřednictvím elektronických médií
- **OSOBNÍ BEZPEČÍ, KRIZOVÉ SITUACE** – vhodná a nevhodná místa pro hru, bezpečné chování v rizikovém prostředí, označování nebezpečných látek, bezpečné chování v silničním provozu, předcházení rizikovým situacím v dopravě a v dopravních prostředcích (bezpečnostní prvky), šikana, týrání, zneužívání, brutalita a jiné formy násilí v médiích, přivolání pomoci v případě ohrožení fyzického a duševního zdraví, služby odborné pomoci, čísla tísňového volání, správný způsob volání na tísňovou linku
- **MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI** - mimořádné události a rizika ohrožení s nimi spojená, postup v případě ohrožení (varovný signál, evakuace, zkouška sirén), požáry (příčiny a prevence vzniku požárů, ochrana a evakuace při požáru), integrovaný záchranný systém

Součásti projektu:

- očekávané výstupy dle RVP ZV, rozpracované ročníkové výstupy
- návrh rozpracování učiva do jednotlivých ročníků 1. stupně (1.- 5. ročník)
– učivo dle zvážení nemusí být zařazeno v každém ročníku, důležitá je pojmová analýza učiva, tedy vymezení nových pojmů (ty pojmy, které by měli žáci zvládnout)
- teoretická podpora učitele (něco z teorie, tedy to co by měl umět učitel, ale také nějaké zajímavosti, kterými může učitel zaujmout žáky)
- metodické pokyny k výuce v jednotlivých ročnících (např. doporučená časová dotace na téma, cyklické osnování učiva, upozornění na důležitost názorných pomůcek, obrázků, případně odkaz na obr. v konkrétní učebnici, na konkrétní metodickou příručku, náměty k realizaci výuky, upozornění na mezipředmětové vztahy a souvislosti atd.)
- návrhy a přesné rozpracování metodiky pro 1. období nebo pro 2. období, můžete použít dostupné učebnice, metodické příručky, vyhledat inspiraci na metodickém portálu nebo ji sami vytvořit, metodika může být např. návrh pracovního listu, didaktická hra, inscenační a situační metody, zajímavá prezentace učiva, konstruktivistické vyvozování učiva, práce ve skupinách, pokus, zajímavé úkoly pro děti
- poznámka o průřezových tématech a mezipředmětových souvislostech
- použitá literatura, odkazy, jiné poznámky,...

Sezení a školní nábytek

- http://www.szu.cz/uploads/documents/czzp/edice/sedime_nahled.pdf
- http://www.szu.cz/uploads/documents/czzp/edice/plne_znani/cviceni_20pro_20deti.pdf
- www.laktea.cz/node/48